

AHA

AHA
(*pripovetke*)

Birgul Oguz

S turskog prevela
Mirjana Marinković

HELIK S

Naslov originala

Birgül Oğuz:

HAH

Originally published in the Turkish language under the title *HAH*
in 2012. Published by arrangement via AnatoliaLit Agency

Copyright © 2012, Metis Yayınları

Copyright © 2016. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač

Heliks

Za izdavača

Brankica Stojanović

Urednik

Bojan Stojanović

Lektor

Vesna Đukić

Štampa

Artprint Media, Novi Sad

Prvo izdanje

Knjiga je složena
tipografskim pismom
Janson Text

ISBN: 978-86-86059-88-8

Smederevo, 2016.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Mom voljenom ocu Uzgunu Uzunu
koji je otišao rekavši
Desiće se još jedna revolucija.

SADRŽAJ

TVOJ SLANI DUH

Vrati se	13
Stani	19
Kaži	27
Četrdeset	34

TRAS

Revolucija	39

DUH VODE

Dodirni	63
Seti se	74
Izađi	85

TVOJ SLANI DUH

Hej, zovem nekoga, hej, ne zovem nikoga, hej ti;
Gde je bio onaj put koji nikuda nije vodio?
Ti kopaš i ja kopam
i ja kopam prema tebi...

PAUL CELAN

„U njima je bila zemlja“, *Ničija ruža*

Vrati se

MENE MAJKA NIJE RODILA. Uzela me je i ostavila ispod jedne akacije. I desilo se da sam samu sebe našla ispod Akacije. Ona je zašuštala, a ja se uhvatila, ona je zašuštala, a ja se uhvatila za nju. Iako mala kao zrno pirinča, postala sam velika, tamna senka akacije.

Hvala mojoj majci koja me je ostavila u nedoba. Hladna sam i pusta. Ja sam lik, senka, oaza za dušu što kaplje iz teškog stabla akacije. Svest koja je bol za dušu. Nisam dala svojoj duši da ga iskusi. Sama sam, na kraju sveta.

Vazda nek je hvala mojoj majci koja me nije čuvala i štiti. Oni? Aha! Oni su propali. Kažu, zemlja je laka, ljudsko telo je teško. Kažu da je čovekova duša od iskona začepljena zemljom. Dolaze jedan po jedan i uglas govore: Svet, ah svet, svet je rđavo počinjen greh! Govore to, otkopčavaju dugmad na prsima i kleče. Zabacuju glave, otvaraju i zatvaraju usta nalik na presahle bunare. Bez reči, zgađeni: Svete, da goriš u plamenu, dabogda ne ostao meni, nama, njima, svetee... Potom se tuli žar njihovih reči. E, tada svi odreda začute sa svojim počupanim kosama, otkinutim dugmetima, skamenjenim telima, rukama i nogama u grču poput ranjenih zveri razbacanih naokolo. Zbijeni muk, muk kao da su pomrli. Utom stiže još neko, još jedan i sa svakim novim se još više raspale. Svi ustaju na noge i naginju se unazad. Zatim čelima

pritiskaju tle i viču dok im ne zgasne žar reči: *Zašto nismo umrli kad smo se rodili, zašto nismo izdahnuli kada smo izašli iz materice?* Videćeš ti, videćeš ti, pokazaću ti ja, svete!

Ali šta da radimo, kažu odmah potom, priberu se i stresu, eto došli smo. Da ostanemo barem, šta da radimo. Trpi se ono što čoveka snađe. Ako je suđeno, ne može se ništa. Dovoljno da smo mi živi. Ne umire se s umrlim, često smo to pokušavali, ali ne ide. Nek vam je dug život. Mi ćemo ionako patiti. Laka mu zemlja, bog mu dao strpljenja. Nek makar ide po redu. Počivao u raju. Jasin*, koljivo, laka mu bila. Rano ga je uzeo sebi. Nema džep, šta da radi, znači da je mnogo voleo. Nije na nama da sudimo kome je kraj. Često smo to kušali. Milost, šećer, želimo strpljenja. Kratkog je veka bio, pistaći, tiha vatra, laka mu zemlja, nikome ne ostaje, strpljenja, ah, koljivo, vreme.

Zašto se ožalošćenom daje svetlo, i život onome bolne duše? Ne bih to mogla da pojmmim da imam pameti: odista, zašto ovaj svet nije izdahnuo kada je izašao iz materice? Zar se do sada ne bi naspavali i naodmarali?

Nemam oči da ih pogledam u oči, neka odu. Rekoh, otići će s vremenom. Postoji nešto što znaju. Ima nešto što ih je okupilo. Toliki uzdisaji, tolike usne od kojih se svaka miče s drugom molitvom. Nevidljiva zdela puna tuge u svakoj ruci otvorenoj ka nebu. Potom opet i uvek ah i oh. Ali jesu li u ovoj beskrajnoj pustinji, u ovoj na sreću zaboravljenoj *zemlji od kaktusa* uzdasi nešto što se čuje?

Oni ne znaju da je hladovina misao drveta pala na zemlju. Dovoljno je da se pirne usnama da je rastera. E, tada se umeša Akacija. Dva puta se zaljulja, tri puta zašušti. Onako kako je šuštal nekad od otpuha sa usana moje majke.

* 36. sura Kurana – *Prim. prev.*

Da imam jezik, povikala bih na sav glas: Sklanjajte se! Kakav je ovo обруč što se sužava. Usne ne staju, vetar postaje jači. Kakav je to обруč, ne dâ da se dođe do daha. Strpljenje, ah, koljivo, vreme i to. Pusta grabež, usamljeni, uravnjeni otisci stopala.

A onda pilje u nebo. U očima im je čudno preispitivanje. Kakve su to oči, crpu mi snagu. Zaboga! Šta to oči gledaju u pustoši? Čega tu ima, na tom nebu, čega tu ima, za ime sveta? Bože, jesu li to borna kola što se iz daljine lagano užadima spuštaju?

Šta je, čoveče, šta? Sklanjajte se! Živi bili. Kakvi god da ste, budite to, ali čistite se, čistite! Progovori, Akacijo, hej, progovori: nek su živi i zdravi, ali nek se sklone, kaži!

*

Gospode, pojavi se gde god da si. Jer više neće biti nikoga ko će još jednom čuti Gul. Nešto čudno nam šiklja iz nje. Smrad. Grozno. Nepodnošljivo.

Ali Gul se ništa ne tiče. Okreće leđa svežoj humci. Ruši nam na glavu kuću žalosti. Krije se pod čebetom i otuda sikće na nas. Za sobom ostavlja telo poput crne kuće i odlazi. Iz nedodijije u koju je otišla posmatra svoj duh poznat po gnevu. Nedodija za Gul! Nedodija za Gul! Oblik nedodijije, sena nedodijije, oaza nedodijije!

A šta drugo hoće? U njoj nema ni povređenosti ni žalosti. Gorko plače, neprestano lijući suze i tresući se. Mi smo skrhani. Nas uopšte ne treba da bude. Mi smo stara greška. Je li se to rodila za kuću žalosti kad Gul ovako čini? Odista, šta zna Gul?

Da ne kažemo mi, dani će reći. Zar dani nemaju jezik da progovore; tad će protekli intervali vremena ustati i stati

pred nju. Guul! Doodi! Vraati see! Zar se umire pre nego što se umre, sahranjuje li se živo ono što nazivaš svešču?

Ipak, Gul ne greši srcem nego usnama. Zato što srce tuče zajedno sa svim drugim srcima na svetu kad jednom postane srce. Staro pravilo, stari vez, stara stvar: ne razmišlja, kuca. Inače nije srce.

Ljudska duša je od iskona ispunjena zemljom, tačno je to. Ali da li čovek neizostavno treba da zna umom? Eto, zna onaj koji zna da zna grudima: lepo je videti trepavice praskozorja.

Zar nije tako, Gul, reci, zar nije.

Eto, zato će Gul ustati. Tugovaće s nama u kući žalosti.

Gul će ustati. Obući će crninu. Inače, nije Gul.

*

Nikad – ali nikad – nikad!

Zato što Akacija i ja u ovoj pustari što na kartama izgleda danju kao jarkožuta a noću kao zift crna mrlja nismo ništa drugo do sanjalice utonule jedna drugoj u san, bleštavilo u mrklom mraku, radost nesvesti, i sveta se ne tičemo samo mi.

„Guul! Doodi! Vraati se!“

Nikad – ali nikad – nikad! Ne terajte me da govorim! O neodlučnom, žalosnom šuštanju ljubičaste zavese. O reskom mirisu limuna i molitvi skoreloj od udaranja o zidove. O deci, ženama, muškarcima što stoje poput razbacanih crnih pokrivala. O kuvanom koljivu, pepelu i dimu. O kući koja danonoćno u sebi plače, balkonu na koji sam pala a da me niko nije video, putu pod smokvama kojim sam hodala, dugoj livadi –

„Guul! Doodi! Guul!“

Ne terajte me da govorim o tome kako sam onda vukla osovinu vremena, kako sam prerano sprečila majku da zajedno sa mnom rodi smrt, moje poslednje reči koje sam upotrebila toga radi, znači da sam nerođena, bez pamćenja, nezakonita, nezavisna i nema, ne terajte me, dakle, da kažem da je sećanje već nestalo iz optičaja kada sam se ja uhvatila ove pustare.

„Doodi! Guul! Vraati se!“

Nikada! Ako vratiti se na svim jezicima sveta znači setiti se, ja se ne sećam, nikada se ničega ne sećam.

„Guul! Doodi! Vraati se!“

Ništa oni ne znaju. Za sećanje je potreban zaborav. Ja ne mogu da se sećam. Zar ne, Akacijo? Ja ne mogu da se sećam. Reci. Akacijo?

„Guul! Vraati se! Vraati se!“

Ali to pravilo je staro, taj đerđef je stariji od njega. I svi znaju: prvi slog sećanja je ah, drugi vah. Koliko slogova ima zaborav, Akacijo?

Dokle dopire moja snaga?

*

Pitanje koje smo namerno i voljno prećutkivali posle sati u kojima smo se vrteli oko Gul poput oreola milosrđa, zato što je bilo neprikladno, zato što je bilo zlosrećno – bilo je sledeće:

„S koje strane noža ćeš da se skupiš?“

*

Šta to beše, vreme ili razdaljine. Koliko puta je Akacija zbacila lišće i koliko puta je izraslo. A ovaj venac, koji je to bio venac.

Bila su tri, sedam, stotinu. Ostalo ih je mnogo, zapravo. Akacija je šuštalala na velikoj udaljenosti. Svet je bio posve težak. Ja sam bila sasvim neznatna. I *moj kapital u jeziku sveo se na jedan uzdah*.

I on mi se oteo: ah.

Kakav vetar je proizveo taj ah.

Govorim šta je sve bilo. Da li je bila oluja koja je nosila lišće ili je zagraktao neki gavran. Pogledala sam, četiri vesla. Pogledala sam, mene su ogulili. Šta sam to tada bila, šta. Pogledala sam, senka bez akacije. Pogledala sam, ogrebotina na zemljinoj kori. Utom, beše ih četvoro, ja što sam uprtila leš senke. Onda nisam gledala. Ja Gul.

Akacija je šumela, jesam li čula:

„Dođi opeet!“

„Štaa?“

„Dođi opeet!“

„Eej“

„Dođi opeet!“

„Vaj!“

Uzeli su me i nabili u neku crnu ženu. Potom su stali preda me i rekli „aha“.

„Aha.“

Stani

OVO SU BILE TRI REČENICE koje je nedugo posle uzdaha i dolaska sebi kotrljala po ustima i koje smo na jedvite jade razabrali u glasovima što su joj na usta oticali u vazduh koji smo udisali:

„Izvadite me iz ove žene.“

„Navucite zavesu.“

„Sklanajte se.“

Čvrsto smo navukli zavesu. Septembarsko sunce ostalo je da visi iza svilene ljubičaste zavese neodlučno i bledo poput meseca u rano popodne. Gul je ležala u krevetu skamenjena. Ostavili smo vrata odškrinuta. Dok smo išli u veliku sobu na drugom kraju hodnika ličili smo na pleme koje je ostalo bez svoje zemlje.

Svetlo koje se probijalo kroz prozor crtalo je prašnjavu kriulju oko stvari i hitro prelazilo u čvrsto stanje. Moja sestra Gulnigjar je tako stajala na vratima. Živost reči beše nestala. Ali čuli su se zvuci, glasovi koji su majstorski zakopčavali tren jedan u drugi: zveckanje kašika okretanih u čašama, srkanje čaja, okretanje brojanica, puc-puc, kuc-kuc i jedan slog – ba – koji se prolomio iz Guline sobe i mlitav od udaranja o zidove kuće sručio pod naše noge.

Tada su svi pogledali u noge, i govorili kuc-kuc, šta da radimo, strpljenja. Trpi se što te snađe, da ste vi živi, da

je on živ, nek su oni živi, nek su svi naši živi, nek smo i mi živi.

Potom sam se, talasajući se i uvijajući poput mahovine u vodi, izbavila iz tih glasova koji su činili da svi budemo nalik na jednu osobu i počela da prikupljam čašice za čaj. Jednom rukom sam držala poslužavnik, dok mi je druga neprestano radila: uzmi čašu, stavi je na poslužavnik, uzmi tacne, stavi ih jednu na drugu.

„Dušo, pusti taj poslužavnik. Mi ćemo se pobrinuti za to.“

„A, ne, ne. Ja ću.“

Tu je puna pepeljara. Malo dalje jedna kašika. Vrtela sam se oko te raštrkane i vlažne mase ljudi provlačeći se između fotelja, kriveći se levo i desno, dok sam se nadnosila nad stoliće, da ne zgazim decu na podu.

„Daj meni taj poslužavnik. Hajde, mila.“

„Pristaviću čaj.“

„Dobro, dušo. Dobro, srećo. Dobro, najdraža.“

Jedna čaša. Uzmi. Još jedna čaša. Stavi. Ponavljam i to ponavljam život, pri čemu ne zaobilazim njihove poglede uperene na svežu humku nasred sobe, ukočene čim su je pogledali. Pri čemu mi noge ne zaobilaze njihov pogled.

„Gde je posuda za šećer?“

„Za šećer? Mi ćemo se pobrinuti za to.“

Kao da ja već hiljadu godina radim taj posao, kao da sam ogrezla i u smrti i u žalosti, kao da sam ja ta koja snabdeva sve i svakoga, ali baš svakoga, ona koja sve prati, svima kuva čaj, sa svima lije suze, ona kojoj je znan zadah što se širi s tog svežeg odra, ona glavom, najstarija, kao da sam ja ta.

„Tetka Šukran, gde je posuda za šećer?“

„Da, dušo, posuda za šećer.“

„Tetka Šukran, ne pričaj gluposti.“

„Da, dušo.“

Dok sam skakućući trčala u kuhinju s preko trideset čaša za čaj na poslužavniku, ponosila sam se sobom zato što radim sve najbolje i u pravi čas – i plakala. Trebalo je u trenutku da stanem, na svaki način, u času najveće aktivnosti. Oni? Njima je bilo loše. Oni su gledali svežu humku u sobi. Posmatrali su, ha, sve, kroz *vrata sa širokim krilima* što su se iznenada pred njima otvorila, zapanjeni. Hladni. Neprilagođeni. Suzni.

Zato se činilo da je soba puna vode. Zato je tu vetar bio odveć težak, talas zapanjenog vrha. Zato im je spuštanje i dizanje kapaka trajalo sekundama, a dah bio samo nekoliko okruglih klobuka što su se dizali od uglova usana do slepo-očnica. Zbog toga je svako ko je ulazio u sobu najpre usporavao, potom zastajao, jer su gledali ukočena pogleda. A glasovi, kiša uginulih leptira, slivali su se na svežu humku lagano se topeći poput kocke šećera u vodi.

„Jesi li rekla nešto, dušo?“

„Ništa.“

Nekada, međutim, niko nije bio smrtan. Ni mi, na primer ni tata, dobro, ni tata.

„Hajde, dušo. Reci meni.“

„Ništa nisam rekla.“

Eto tako. Šta mene, bre, briga. Bog ne voli svoju decu. Mada, a? Jer je u Fidelovim očima, dok s razglednice zalepljenje na mat-staklo na vratima od sobe maše uzrujanoj masi sveta pred sobom, stvarima koje zajedno s tom masom čine sobu, i mnoštvu nas, ožalošćenih i zamišljenih žena, dece i muškaraca nasumice razbacanih između stvari, je li i taj tip umro ili nije, u njegovim očima ćete videti ako pogledate iskosa i iz malo veće blizine, u njegovim očima je spokoj nekog

diplomate sapletenog o realnost koji ipak ne zna šta je pomirenje – malo li je. A Kuba, ko će nju voleti?

„Mi ćemo je voleti odsada. Mi ćemo je voleti umesto njega.“

„Ali tetka Šukran.“

„Reci, čedo. Ne drži u sebi. Kaži.“

Bože, pojavi se ma gde da si. Danas do večeri je treći dan. Znam. Ali gde god da si, pojavi se. Pošto je *na meni ostao neizbrisiv greh življenja*, reci gde je sablja da je opašem, vrata na koja ću da izađem?

Pogledala sam, Gulnigjar očima pokazuje na ulazna vrata. Pogledala sam, na grudi je pritisla par cipela i očima pokazuje ulazna – pogledala sam, vrata. Cipele. Jedne na drugim, prevrnutе, razbacane, hrpa. A Gulnigjar očima pita: „Koliko mrtvih?“

Okrenula je leđa i otišla. Smanjila se i smrkla u hodniku. Gulnigjar ide kod Gul, kuda bi mogla otići? I nju će pitati, očima: jesi li mogla da izbrojiš? I Gul će dopuniti: da.

A ja sam stajala uspravno. čvrsto držeći poslužavnik u rukama. U vazduhu je bilo nešto što me je kopkalo. Čkijila sam. Premeravala sam razdaljinu između mene i mlađe sestre, koliko taj hodnik ima koraka. Oni, govorila sam, oni su zajedno. Ja sam sama. Koliko ima slogova to „mi“ što spominju, pitala sam se. Koliko ljudi staje u jedan slog. Bože! Gde je sablja da je opašem, vrata da izađem?

Dugo je, razmišljam, s kažiprstom na slepoočnici na početku odveć dugog pasusa. Već tri duga dana kuvam čaj plačući i razmišljam. Na slepoočnoj kosti mi je duga tužna oštrica. Stala sam. Brzo razmišljam vrteći se i migoljeći se poput vazdušnog mehura. Zato što *postoji još jedna mogućnost*.

„Draga, hajde idi u stražnju sobu i odmori se malo.“

„Dobro mi je ovde.“

A koja? *Eto to je cela stvar. Šta učiniti?* Eto to je cela stvar.

„Ostavi taj poslužavnik.“

„Neću.“

„Onda ne stoj tu tako.“

„Neću.“

Moje pleme plače zato što Bog ne voli svoju decu. Bog piše crno, ali čita li to svako? Ja ne čitam, na primer. Ne poštujem Boga koji ne poštuje mene. Drži me na okupu s mojim plemenom samo jedan običan bol. Bol u srcu teži od ljudskog tela. I šta? Svakome njegovo srce. Dok postoji spas čak i s tim neistupljenim nožem koji mi raste u ruci, kad poželim, tada, govori li se to? Ne umiremo, eto, jesmo li uopšte umrli, ostali smo ovde. Bol okuplja ljude, ali ih ne zadržava. Ne držite me s mojim plemenom. Ja služim čaj, plačem, pripremam, pratim.

„Stvarno me mnogo sekiraš.“

„Pusti me, tetka Šukran.“

„Sedi makar.“

„Tetka Šukran, molim te da me pustiš.“

Gospode, pojavi se ma gde bio. Reci im da me ne mešaju s Fidelom. Znam ja šta je pomirenje. Istrpeću, i čaj ću kuvati. Koljivo će zagoreti u kazanu, ja ću se o njemu starati. Povremeno ću promešati kašikom. Trećeg dana ću oprati sudove, sedmog obrisati prašinu i postaviti sto za četrdesetodnevni pomen. Fidel to ne može. Ja ću to da uradim. Ali plašim se da je to lako. Ja ne prenebregavam stvarnost. Ne umem. I šta kad bih to radila? Odmah bih sklopila oči i legla kraj njega. Uzmite, rekla bih, neka sva ta gužva bude vaša! Uzmite! Neka je vaša! Ali ne ide mi. Nešto me drži s ove strane. Ovde. Za ovim čajnikom. I u ruci mi raste nož.

„Hajde, pojedi malo ove alve.“

„Neću.“

„Hajde meni za ljubav, jednu kašiku.“

„Neću, tetka Šukran.“

Ja koja sam dovela Gul iz zabiti u koju su je odvukli i umili. Prvog dana mislila je za sebe da je Ejub. Nisi, rekla sam joj. Kad dođe vreme, i njoj ću tutnuti u ruke ovo sečivo što mi u ruci sve više raste. Ali prema kome se činimo pravednim?

Prema Gulnigjar? Ha! Ona je jedna glupača. U stanju je da sedi na balkonu s ranom od para nogu na grudima i godinama posmatra put sa smokvama i dugu livadu. Ona više nema ni usta ni jezika. Od gledanja sveta sva se pretvorila u oko Gulnigjar. Zato ne mogu ni da je pogledam u oči, kamoli da joj u ruke tutnem ovaj nož. Zato što se okrenu dve jame i gledaju me kada je pogledam u oči.

„Onda pojedi taj burek. Meni za dušu.“

„Ma, jok.“

U stvari, opet sam se ja zakucala za prag kuće i munjevito razmišljala kada su psi iz naselja ubili Trockog. Male smo bile tada. Nismo bile u uzrastu da razumemo. Ali kada smo jednom tamo dospele i počele da gledamo prazninu koja je ostala iza Trockog u obliku mačke, shvatila sam kakva je rasplinuta hemija zakona koji nas čini sestrama i drži skupa.

Bile smo male, gledale smo ne shvatajući oreol utehe koji se oko nas vrteo, hor onih dosadnih odraslih. U srcu nam je svrdlalo nešto, a nismo znale šta je to. Ispod leve dojke, u krvi nam se otvaralo po jedno novo oko. Do tog dana svet je bio jedan za svih naših šest očiju. Svet je tada bio *nešto dragoceno u čemu smo bile vezane jedna uz drugu*. Ali oči što su nam se otvorile na grudima nikada više – ali nikada – nisu videle taj svet.

Prvo pitanje postavila je Gul: kakav je Bog? Potom joj se duh naoštrio gnevom i poricanjem.

A Gulnigjar nije ništa pitala. Stavila je desnu ruku na levu dojku i neprestano odmeravala bol u srcu. Slobodnom rukom je na fotografiji na kojoj je nebo parala praznina u obličju Trockog skupljala sve mačje stvari – posude za hranu i vodu, tu i tamo olinjale brkove, dlake nakupljene po tepisima i miris sna što se uvukao u ležajeve.

A ja sam nalazila da je Gul glupa i da je u pravu, a Gulnigjar samo glupa. Bog je bio čudak, jeste. Pa šta? Trebalo je da se snađemo s Bogom koji nam je tu, da nađemo put da izgleda da smo se izmirili sa svetom, pri čemu je trebalo da se bez gubljenja vremena organizujemo i stupimo u akciju. Postojala je supstanca koja nas se držala i u životu i u načinu na koji živimo, nešto što nas je spajalo jedne s drugim i sa svetom. Bila sam sigurna. Zato što smo shvatali svet, ali ni svet ni shvatanje nisu mogli da nas ubijaju. Dakle, mi smo bili nešto više od ovih.

„Dušo, o čemu to misliš, kaži.“

„Ni o čemu.“

Eto, dok je Gul ispod ćebeta posmatrala svoju dušu naoštrenu gnevom i poricanjem, a Gulnigjar šetkala iz sobe u sobu poput rasute mrlje s budalastim spokojem na licu nekoga ko je prevazišao smrt, ja sam stajala na vratima. Znala sam da imamo snage da koraknemo i da treba to da učinimo, ali nikako nisam uspevala da to nazovem korakom. Šta je trebalo da radimo? Čime ćemo ispuniti prazninu koja je ostala iza Trockog? U tome je cela stvar.

„Šta znači... ni o čemu?“

„Tetka Šukran, molim te, dosta više.“

U takvom razmišljanju i ja sam dospela do današnjeg dana. Cela stvar bila je u tome da pokažemo da smo strana. Da se

odvažimo. Nije bilo poznato na koju stranu i kako ćemo se odvažiti, ali nož je bio naš. Ali uvek su pitali: „odvažnost?“ „Aha! Izgovor za poraz.“

Kad bi me ovde zaboravili. Čvrsto navukli zavesu i sklonili se. Kad bih ostala sama sa cevi koja čeka na mojoj slepo-očnici. Da mi je da sednem i sebi otvorim dugu tužnu raku. Uđem u nju i zaspim. I da što više spavam to se više ispraznim. Da budem daleko.

Zato što oni *vole svoje majke rano, a očeve kada su nadomak smrti*. Oni to najbolje znaju. Očevi ne dolaze da budu voljeni. Čim se očevi jednom zavole, odmah se smanje i umiru. To se najpre zove žalost, potom zakonomernost. Tako biva: dete uzme pušku u ruke. Na drugom kraju cevi: jedan nedokučiv otac. Onda se dešavaju strašne stvari. Skršeno staklo i fleka. Sačma i pepeo. I pogledaš, otac je na nebu izbledeo amblem. Probušen novčić van optičaja.

E, i meni je bio potreban otac da ga pobedim. Kad budem odbijen od sise, ne bih ga više cenio. Kada mi odlakave prepone, ne bih za njega imao lepu reč. Kad bi se sapleo, odmah bih stao na njega i vrat bi mi se izdužio. Potom bih uzeo pušku u ruke i izrasli bi mi brkovi. Onda, onda, *pooverovao sam u boju sveta*, rekao bih, ah ah ah, ali mnogo kasnije, tada na zlosrećnom kraju neke druge cevi: *Oni su vatrena i strašna krila mladosti!* Da ni život ni svet ne bi mogli nauditi mojoj pravednosti: čemu služi rog koji ne prelazi uvo?

A ja sam žrtva zalutalog metka. Zapravo slomljeni rog ubijenog oca.

„Spavaj barem.“

Ali u meni je nešto više od razmetanja. A kraj? Aha! Patnja, uzdah i reč reč reč.